**Despre înregistrări de operă și spectacole „pe viu”**

*(Costin Popa – 6 februarie 2012)*

## Puțină istorie

De multe zeci de ani, media este fericit inundată de înregistrări lirice. Evoluția tehnologiilor le-a ținut pasul. Inițial, au existat ediții discografice speciale, realizate în studiouri, apoi – prin sporirea calității captărilor din săli – au apărut cele așa-numite „live”, conținând imprimarea integrală a unor seri de operă, care aveau avantajul conservării precise a formei interpretative la un anumit moment, pe parcursul a câtorva ore de spectacol. Cu toate eventualele și inerentele imperfecțiuni ale artiștilor. Erau însă documente valoroase, mai ales pentru acele titluri și acei cântăreți care nu avuseseră posibilitatea să cunoască înregistrări speciale. Costurile mari cerute de orchestre și interpreți au obligat la un moment dat casele de discuri să reducă drastic edițiile de studio. Și atunci, s-au căutat prin arhive ediții „live” dar s-a recurs și la un surogat, mai puțin concludent din punct de vedere artistic. Dintr-o serie de spectacole, se înregistrau în săli mai multe seri și se făcea o compilare între momentele optime. O metodă deloc binevenită. Melomanii, colecționarii au acceptat însă tot ce li s-a oferit în materie de discuri, fie pe suport celuloid sau vinyl, fie pe CD.

Epoca video a limpezit puțin lucrurile. Televiziunile au fost un motor important. S-au transmis în direct spectacole, iar multe dintre ele s-au gravat integral pe casete VHS și, mai nou, pe DVD-uri. Aici a intervenit din nou factorul aleator, întrucât – în unele situații – s-a procedat la înregistrarea mai multor seri și asamblarea părților valabile. A apărut apoi filmul de operă, în care suportul sonor a fost captat fie direct, fie printr-un nedorit playback. Și, după cum orice peliculă necesită montaj, s-a recurs intens la acest procedeu - evident, nu în toate situațiile - pentru ca produsul finit să fie impecabil. Din nou, melomanii au fost fermecați.

În zilele noastre, expansiunea captărilor prin satelit a făcut posibilă transmisiunea directă, în timp real sau înregistrat, a spectacolelor teatrelor mari (Scala, Metropolitan, Covent Garden, Opera din Paris, Teatrul Liceu din Barcelona etc.), în săli de cinematograf, în săli de operă (numai la noi, în București!), în piețe, pe ecranele televizoarelor prin intermediul posturilor specializate sau, mai nou, prin Internet, fascinând publicul. Este și firesc, rareori ai ocazia să te simți prezent în auditoriumurile celebre. Nu neg nici importantul efect al popularizării genului.

## Numitorul comun

Pentru toate asemenea evenimente, căci acesta este cuvântul potrivit, există însă un numitor comun. Ne îndepărtează, voit sau nu, de prezența în sălile de operă, de urmărirea „pe viu” a spectacolelor (nu folosesc sintagma „live”, pentru că este importată și utilizată pe scară largă în toate situațiile corespondente, descrise mai sus). Sigur că un CD, un DVD, o transmisie cinematografică ne pun în contact direct cu marile voci de ieri sau de azi, cu montările importante (unele care produc șocuri), cu iluștrii șefi de orchestră. Putem să rămânem doar la acest stadiu, deși are rolul lui, formativ și de cunoaștere?

Cred că nimic în lume nu poate înlocui prezența publicului într-o sală, în spațiul creației, în care contactul cu artiștii este nemijlocit și fluidul nevăzut curge de pe platou până la noi, ambient în care aplauzele insuflă energie pe sfânta scândură a scenei și în fotolii. Cântăreții respiră același aer ca și noi, reciproca este valabilă iar sunetul vine direct, necaptat de microfoane, neamplificat, neredat prin difuzoare. Ne umple spiritele. Oricât de performantă ar fi electronica, nimic nu poate substitui relaționarea dintre vocea ce face să vibreze spațiul sălii și urechile noastre. Îmi amintesc o experiență personală. Îl ascultasem pe Luciano Pavarotti în mii de ore de înregistrări pe discuri audio sau video. Ei bine, culorile vocii sale, așa cum le-am perceput „pe viu" într-un spectacol cu „Tosca" la Opera de Stat din Viena, nu fuseseră redate de niciun suport electronic, de nicio linie audio-video, oricât de modernă și performantă ar fi fost. Splendoarea glasului lui Pavarotti trebuia percepută în sală. Și nu numai a lui, ci a oricărei personalități lirice dăruite de Dumnezeu.

O paranteză. Experiențele bucureștene au dovedit că există totuși un segment de public ahtiat după redarea prin difuzoare. Copiii de vârste școlare, nu mai mult. Sistemul poate fi acceptat dată fiind importanța lui în procesul educațional, de atragere către arta lirică.

Pledoaria mea pentru audiția în sală nu se oprește aici, ci adresarea se îndreaptă nu numai către public, dar și... spre artiști. Există melomani împătimiți care afirmă sus și tare că preferă înregistrările audio-video, pe care ei înșiși le numesc „conserve" și nu calcă în sala de spectacol. Este propria lor opțiune. Mai surprins sunt când unii cântăreți fac apologia captării prin microfoane și amplificării prin difuzoare, sub pretextul modernismului. Nu mai vorbesc de efectul „butoanelor", prin care midinetele și tenorinii au devenit deodată... voci (mai) corpolente, derutând ascultătorii. De aceea, ascultând un disc sau urmărind un video, trebuie să ne întrebăm obligatoriu… oare cum și cât sună artiștii în sală? Mai aud „pe surse" (fără să pot controla) că și în anumite teatre mari se recurge în secret și cu discreție la amplificări. Mi s-a sugerat Arena din Verona și chiar Opera Metropolitan din New York. Greu de verificat. Și mai greu de acceptat.

**Nevoia de schimbare**

Revin și particularizez. Românii sunt dornici să-și asculte iluștrii artiști care activează în străinătate, „pe viu", în sălile noastre, în spectacole, fără microfoane. Ca pe vremuri, când îi aveam pe Nicolae Herlea și Elena Cernei în transmisii directe radiofonice de la Metropolitan, dar îi ovaționam de nenumărate ori pe iubita scenă a Operei bucureștene. Unii (nu mulți) dintre cântăreții de astăzi au înțeles dezideratele melomanilor noștri. Alții, din toate categoriile de vârstă, sunt încă rezistenți. S-au invocat diverse motive... lipsa invitațiilor din partea forurilor de concerte și spectacole (parțial adevărat), lipsa banilor pentru onorarii, programele aglomerate ale artiștilor, făcute pe mulți ani înainte, ca și imposibilitatea ca aceștia să se plieze unui context, să recunoaștem, inferior calitativ marilor scene internaționale.

Ei bine, cred că totul este soluționabil. Și invitații se pot lansa (și s-au lansat pe diverse căi), și bani se pot găsi (desigur, ținând cont de contextul economic al României, coroborat cu renunțarea la ambițiile ca plățile să fie ca în Dubai sau la Scala, spre pildă), și nivelul calitativ poate crește spectaculos în prezența unor mari oaspeți (ansamblurile indigene au dovedit-o cu diverse prilejuri, cele mai recente și concludente exemple fiind două memorabile spectacole cu „Evgheni Oneghin" pe scena Operei Naționale bucureștene), și programările se pot face cu grijă, ținând cont că „ferestre" se găsesc oricând. Navigând pe Internet, oricine poate constata că aglomerările artiștilor

noștri nu sunt chiar atât de dense și cum teatrele lirice românești își anunță cu mare întârziere afișele stagiunilor, se pot strecura din timp asemenea spectacole-eveniment.

Totul este să existe dorință „politică” de ambele părți, atât a managementului teatrelor, cât și – mai ales – a cântăreților și dirijorilor.

A oferi publicului românesc doar „conserve” este un mare păcat. A le justifica în detrimentul audiției „pe viu” este unul și mai mare.

Ce se va întâmpla? Până la îmblânzirea spiritelor, ne mulțumim cu CD-uri și DVD-uri, cu filme și transmisii televizate. Nu e rău dar, personal, îmi exprim speranța într-o schimbare. Nu mai e timp? Susțin contrariul, deşi să nu uităm că vârsta biologică înaintează, forma artistică se diminuează, éclat-ul scade și cântăreții înșiși se vor feri să mai apară în fața publicului românesc, știut ca foarte pretențios și, în plus, sensibilizat de refuzuri sau repetate eschive superficiale. Ce distribuții minunate s-ar putea alcătui în România cu marii noștri artiști care activează în străinătate! Nivel de Scala, Opera din Viena și Covent Garden! Am fi de invidiat și cu adevărat europeni. Doamne ajută pentru gândurile cele binevoitoare și generoase!